

Kosztolányi Dezső
Kenyér és bor

*Mercator
Stúdió*

Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője.

Műszaki szerkesztés, tipográfia: Dr. Pétery Kristóf

ISBN 978-963-607-619-1

Mercator Stúdió, 2009

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.

www.akonyv.hu

Tel/Fax: 06-26-301-549

Mobil: 06-30-305-9489

e-mail: peteryk@t-online.hu

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ
KENYÉR ÉS BOR
(1920)

Tartalom

Boldog, szomorú dal	5
Hitves	7
Verés	8
Csáth Gézának	9
Egyre közelebb	12
Együgyű ének	13
Ósi... régi...	14
Mint	15
Árnyak fehér processziója	16
Reggeli áldás	17
Lángok között	19
A magány papja	20
Szonett egy szoborra	21
A szőke nő portréja	22
Vénség	23
Áldott szegénység	24
Az átkozott házban	25
Az ellenség	27
A magyar romokon	28
Szénrajz	29
Óda	31
Anyák	33
Ideges rímek	35
Gyászkar	36
Könnyek koldusa	38
Magyar költők sikolya Európa költőihez 1919-ben	39
Rapszódia	40
Ima harc előtt	41
Szonett az öreg királyról	42

Boldog, szomorú dal

Van már kenyerem, borom is van,
van gyermekem és feleségem.
Szívem minek is szomorítsam?
Van mindig elég eleségem.
Van kertem, a kertre rogyó fák
suttogva hajolnak utamra,
és benn a dió, mogyoró, mák
terhétől öregbül a kamra.
Van egyszerű, jó takaróm is,
telefonom, úti bőröndöm,
van jó-szívű jót-akaróm is,
s nem kell kegyekért könyörögnöm.
Nem többet az egykori köd-kép,
részegje a ködnek, a könnynek,
ha néha magam köszönök még,
már sokszor előre köszönnek.
Van villanyom, izzik a villany,
tárcám van igaz színezüstből,
tollam, ceruzám vigan illan,
szájamban öreg pipa füstöl.
Fürdő van, üdítetni testem,
langy téa beteg idegeimnek,
ha járok a bús Budapesten,
nem tudnak egész idegennek.
Mit eldalolok, az a bánat
könnyekbe borít nem egy orcát,
és énekes ifjú fiának
vall engem a vén Magyarország.
De néha megállok az éjen,
gyötrődve, halálba hanyatlón,
úgy ásom a kincset a mélyen,
a kincset, a régít, a padlón,
mint lázbeteg, aki föleszmél,
álmát hüvelyezve, zavartan,
kezem kotorászva keresgél,
hogy jaj, valaha mit akartam.

Mert nincs meg a kincs, mire vágytam,
a kincs, amiért porig égtem.
Itthon vagyok itt e világban,
s már nem vagyok otthon az égben.

Hitves

Még hozzád vágyik egyre e beteg szív,
és úgy követlek, mint sötét detektív,
a pesti utcán, a budai lankán,
kedves Ilonkám.

De egyre jobban szállnak már az évek,
fáradt szemünk a semmiségbe réved,
és ami jön, az oly hűs és komorló,
mint a koporsó.

Az arcodon is feltűn néha-néha
a föntség és a gyász reszkető árnyéka,
s életre buzdítasz, halálra intesz,
mint ama hitves,

ki kőbe vésve áll a sírok ormán
egy anya fájdalomával, és mogorván
a sír hálószobáját nézi csendben
s szeme se rebben.

Mondd, mit tudsz erről, mindennek tudója,
nő, kinek egy a szemfedő s a pólya,
titokzatos alvótárs, földi vágyban
s a hideg ágyban.

Rejtélyes, aki immár szomorúnak
mutatod arcod, húga te a búnak,
beszéld el, mi az élet szörnyű titka
és mi a kriptá.

Hitetlen én, ki senkibe se hittem,
beléd fogódzom és kérdezlek itten,
hová megyünk mi, élet koszorúsa,
mélyszavu múzsa?

Verés

Hogy vertek engem, kisfiam, nőm,
kiket szeretek, édesek,
tirólatok dalol ma lelkem,
mely csupa jaj és csupa seb.
Ha sírsz, fiam, halvány sirással
versz engem, és ütöd urad,
én asszonyom, ha tompa délben
a hőmérőd lázat mutat.
Akik gyűlöltek, mindig adtak,
ők a szelídek és a jók.
De görcs nekem, halál a jószág
és keserű és fáj a csók.
Mert vertem, akiket szerettem,
s kiket szeretek, vernek ők.
Mostan sötét kezüket áldom,
áldottak a nagyon-verők.
Így még csak az Istent szerettem
kisgyermeki, bús éjeken,
ő vert ilyen kemény ütéssel,
a nagy, a vak, a végtelen.
Jaj, én tudom, hogy nem multság
szeretni és nem heverés.
De most tudom, szeretni szörnyű,
szeretni az: verés, verés.
Verjétek életem kegyetlen,
amint sose vert a harag,
verjétek értetek kiáltó,
könnytől fuldokló szájamat.
Én nem panaszlom, hogy szerettem,
és hogy szeretni fáj nagyon.
Verjétek a jobb és bal arcom,
szívekkel verjétek agyon.

Csáth Gézának

Te sohase-jövő és sohase-beszélő,
várlak ma is, halott, e hosszú és e késő,
bús éjszakán.

Mert mézsfehéren ég távolban a hegyoldal,
s befestve a falam a bandzsal, csorba holddal
oly halavány.

Nem kell-e szólnod, mondd? Nincs semmi hír amonnan,
hol fejfa és kereszt elvész a sűrű lombban
és sír a táj?

Én tudtam, hogy közöny s merev csönd van az éjben,
de hogy ilyen soká tart, azt most meg nem értem
és fájva fáj.

Alvó, emeld lassan nehéz és hosszú pillád,
s a végtelen felé táguló nagy pupillád
szögezd felém.

Most a palicsi tó úgy fénylik, mint az ólom,
és a beléndeken s a vad farkasbogyókon
alszik a fény.

Ah, jól siess. Szived még egyszer megszakad tán,
ha hosszan bolygasz a cirilbetüs Szabadkán,
s nem értenek.

És űznek majd tovább, idegen, bús hazádban,
zsákutcán és közön, idegen és hazátlan
kisértetet.

Itt nyiss be csöndesen. Isméred a kilincsem.
Tudod, hogy portámon és a szivembe nincsen
semmi gonosz.

Mert nem feledtelek. A füledt estbe úszó,
ablakból fölsíró, homályos hegedűszó
eszembe hoz.

Így látlak mindig én, édes, fiatal orvos,
fehér köpenyben, a kavicsos és porondos
kertudvaron.

De jőjj akárhogy is. Vérrel, sárral, te lélek,
férgék gyűrűivel. Ha a láttodra félek,
eltagadom.

Szemedbe bámulok és csellel kényszerítem
kezedbe a kezem és a szivedre szívem,
ha nem merem.

Igen, eléd megyek és régi orvosomnak
csuklóm odanyujtom, hogy vizsgálj meg, mint szoktad,
ütőerem.

Oly jó az, aki ad, s te élted odaadtad,
angyali gyilkosa nődnek s tennen-magadnak,
szelíd barát,
ki végtelent ittál s a lelked égre lázadt,
majd összetörted a tébolyok és a lázak
szent poharát.

Lásd, itt leülhetnél. Nincs bontva még az asztal,
kávé, dohány és rum vár mérgező malasztal
s a múlt, a csend.

Halkan beszélgetnénk. Elmondanám, mi történt,
s fölfedném szótalán a fájó, néma örvényt,
a névtelent.

Síró Hungáriánk ma porba fekszik árván,
fölötte az átok, mint fekete szivárvány,
gyászt bontogat.

Anyáink, hűgünk járulnának elébed,
kik éhesen rágják, elfáradott cselédek,
a csontokat.

Jaj, megmutatnám én a szívem is, e szörnyet,
mely nappal céltalan, halott vágyakra görnyed
s éjszaka sír.

Mert életem felén nem is vagyok, de látszom,
s reggel, ha öltözöm, csak játszom, egyre játszom
és vár a sír.

Ó, vad szerelmese az örült morfiumnak,
adj ágyat most nekem és az éjféli búmnak,
akár a pap
kérlek kiáltozván, és íróasztalomra
fantasztikus lázban görbedek lehajolva,
hogy hívjalak.

Hisz a semmit tudod, gazdag, végzett, hatalmas,
ki célhoz értél már, kell, hogy valamit adhass
annak, ki él,

s álomtalan éjjel kétségbeesve vár rád,
a múltnak koldusa és százszorosan árvább
a semminél.

Te a halálé vagy, zarándoka az árnyak,
ki bátran indultál, kapudat megtaláltad
az éj felé.

De én, jaj, itt vagyok a fényben és hitetlen
feledve önmagam, jajokba fúlva lettem
az életé.

Egyre közelebb

És egyre-egyre közelebb
megyek feléd, halál,
s már ki se ejtem nevedet.
Ifjan beh sokszor hívtalak,
s lázam hűsíteni
fejemre raktam a havad.
Most már sírokra sem ülök,
mosolygok lankatag,
míg fáradok és szürkülök.
Híredre lelkelem nem riad,
nem vagy már szörnyű sem:
apa vagy és én a fiad.
Oly egy veled e meggyötört
szív és e mellkosár,
mint egy veled a rög s a föld.
Ó a halál az, aki vén,
s koporsó-érc ragyog
jégszín haján, bús ajkívén.
És egyre-egyre közelebb
megyek feléd, halál,
s már ki se ejtem nevedet.

Együgyű ének

Ma láttam én a holtakat,
a régen-régen voltak,
mezítllenül és feketén,
a hullakamra fenekén.
Az egyik azt mondotta: jaj,
fején izzadt volt még a haj.
A másik azt mondotta: jó,
áldott halál, lágy takaró.
Én mondtam: édes véreim,
megcsöndesült testvéreim,
sok férfi, nő, agg, kisgyerek,
elromlott, szent játékszerek.
Egymás fölött feküdtek ők,
nyílt szemmel, árva csecsemők,
ki szülte őket, ottan áll
kegyetlen anyjuk, a halál.
Az arcuk tompa és suta,
a lábukon egy cédula,
szakállasak és vállasak.
mosolyosak és árnyasak.
Nincs jaja ennek, sem hire,
nem várnak ők itt semmire,
egyik kövér, másik sovány,
mind földbe járuló pogány.
Nem szörnyű már, nem is csodás,
nem örület, lidércnyomás,
se feketeség, se derű.
Csak egyszerű. Oly egyszerű.
Nem sírtam, nem nevettem itt,
de ezt a vallást tettem itt.
Ma láttam én a holtakat,
a régen-régen voltak.

Ősi... régi...

Kibújt a hold. Most nékimennek
a vágyaim a végtelennek.
Jaj, hogy mehetnék. Semmi célom,
ábránd a vágyam és acélom.
Babonás vágy űz, ősi, régi,
két ezredéves hősi, égi.
Lennék kísértet, jámbor ének
és árnya egy szent remetének.
Megállanék bús ablakoknál,
a csendbe, hol egy légy motoszkál.
Rohannék messze, egyre messzébb,
és tévedznék, révedznék.
Vágnék nyugatnak, napkeletnek,
és várnék, amíg elfelednek.

Mint

Mint a beteg, ki néha visszagondol
egészségére, s könnyez és nem érti,
úgy gondolok én vissza rossz soromból
az ifjuságra, lankadt lelkü férfi.
Jaj, az enyém volt-e a régi hársfa,
amelyre a vidéki éj aláfolyt -
s én voltam-e a lánynak útitársa,
cigányhaján ki hordott lila fátyolt?
Csak színezem tovább a régi hársfát,
és életemnek régi-régi társát,
mint a beteg, ki forró és fanyar
lázába édes képeket kavar
és álmodik, hogy jár a dombok alján,
előtte a kutyája s bot a karján.

Árnyak fehér processziója

Árnyak fehér processziója.
Te titkos és halk körmenet,
mért hoz elém most minden óra?
Ó, jaj, mi ez? Ó, hogy lehet,
hogy őket én mind elfeledtem,
hisz társaim, hisz emberek.
Suhognak óriás seregben,
ködfantomok, bús, vézna nép,
mind ismerős és ismeretlen.
Egy-egy ember utamba lép,
hallok sok elnémult, csodás szót,
s úgy zeng, ahogy a múltba, rég.
Kis társaim, ti porba játszók,
emelve sápadt fejetek
az őszi kertekből kimásztok.
Hervadva, búsan, réveteg
lányok merülnek föl az éjben
s nagy, néma szájuk rám mered.
Görnyedten ülök s sírva nézem,
hogy tűnedeznek szüntelen
és száll-lebeg velük fehérén
az életem, az életem.

Reggeli áldás

Most kávé kellene. Pillés és enyhe kávé
és egy nyugalmas, fekete szivar.

Hogy oly lázzal, mely ezer éjszakáé,
azt mondjam a kelő reggelnek: ávé,
az ébredés lázadt szavaival.

Künn köd. Regényes, reggeli roráté.

Itt benn a gyertya olyan halovány.

Fakó fal. Álmos ágyak. Örökös csönd.

Egy keltőóra, amely felcsörömpölt,
s most süketen vár és ver tétován,
hogy beleborzong fűtetlen szobám.

Ver a szívem... Órák is egyre ver még.

És fojtogatja torkom az öröm.

Micsoda ez a régi-régi emlék?

Dalolni és sikoltani szeretnék,
és szállani a hajnali ködön.

Csiklandja mellemet, oly édesen tép,
mint bús gyerekkorom emlékei,

hogy álmosan gondoltam még az éjre,
s petyhüdt arcom a mosdó vize érte,
s szaladtam volna ki, a ködbe ki,
a nagy megindulást köszönteni.

Még nincsen itt. De jön. Hajrá a reggel.

Még csupa folt és csupa sejtelem.

Nyomott szívem hozsannázva remeg fel,
füstöl az út gyász-kandeláberekkel,
és holt magány kong árva tereken.

Ilyen magányt nem látott soha ember,
ez a magány csak énvelem rokon.

Gázlámpasor virraszt kihalt utaknál,
az éj mellett ravatalgyertya barnál,
így megyek az ájult fővároson,
s utolsó álmát félve meglopom.

Fekete bársonyok közt éji pompa.

Oly nesztelen, oly csendes és kopár,
a kórházakba lámpa leng lobogva,

virrasztó lángok távol ablakokba,
és éji fényük fájón folydogál.
Félő kaszárnyák bújnak össze sorba
mik éjjel is úgy álltak az uton,
és szundikálnak, lomha, furcsa szörnyek,
dermedt nyakuk sután előre görbed,
kínos vonaglás reszket álmukon...
De itt a reggel, én, csak én tudom.
Egy bérkocsin rohanok most elébe,
lihegve lesem, merre érkezik.
Külvárosokba bújok fázva-félve,
és belenézek szürkülő szemébe,
megcsókolom didergő térdeit.
Jaj, merre jön? jaj, az utamba tér-e?
Itt már az éjjel fátyola szakad.
Fáradt leányok, éjjeli pincérek,
ödöngő korhelyek, kik hazatérnek,
a percenő fényt várom sápatag,
nehézszagú, sötét tetők alatt.
A szívemet széttépem száz darabra,
s az ébredőknek mind odavetem.
Az első villamos robog, hozsanna,
egy kiscseléd lámpát gyújt a magasba,
s zöld fénybe motoz az emeleten.
Áldott, aki a reggelt nékem adja,
áldottak e bús, fáradt emberek,
kik élnek és hozzámhajolva lágyan,
szelíd kezekkel hűtik éji lázam,
áldottak az alvók, a csendesek,
s áldottak, akik menni kezdenek.
Áldottak ők. Áldott, ezerszer áldott
e decemberi deres virradat,
mely most szívembe, ahol minden átok,
világot gyújt és nyújt egy jégvirágot,
nekem, kinek már semmi sem maradt.
Áldott mindenki, zokogok, kiáltok
a tiszta lázak zengő reggelén,
áldott a szívdobogtató és szürke hajnal,
mely most megindul sejtető robajjal,
éj nap között, így még egész enyém,
s áldott a föld és áldott legyek én.

Lángok között

És fekszem itten betegen.
Ágyamra fény cikáz,
bús villogását ismerem -
ez a tavaszi láz.
A láz, a gyász bennem cikáz -
ez a sötét tavaszi gyász.
A szemeim oly könnyesek,
s tündöklő arcom csupa seb,
tüzes-piros, vágó-fehér.
Amerre nézek, csupa vér.
Fülemben mézes, buja szók.
Az ajkam könny, láng, csupa csók.
S a lelkem: az csupa zene,
és a kezem
oly vértelen,
mint egy beteg leány keze.
És ujjam, ujjam szóltanul -
halk, tiszta gyertya – lángra gyúl,
és tavaszi ligetek árnyán
lobog a zöld homályban árván -
Most a te szájad érzem,
egy lángkaréj beteg kezem,
s a tűz, a láng karjába fog – -
És lángolón és álmodón
sötétlombú oltárokon
én is, én is fellobbanok.

A magány papja

Itt a magányban újra megtaláltam
bolyongva síró, tévedt lelkeket,
és hull a könnyem csendbe, lassu árban,
mint bús mezőkre a halk permeteg.
A földre fekszem s bámulom a fákat,
könnyezve, dúltan jő a szerelem.
S hogy a kongó mezőn senki se láthat,
sötét dalok tömjénét égetem.
Holt bánatom hamvát fejemre hintem,
sivár imákba görnyed a gerincem,
a múltak gyászmenetje felkeres.
S merev ajakkal hallgatok kevélyen,
magamra húzva éjsötét kedélyem,
mint zord csuháját a bús szerzetes.

Szonett egy szoborra

mely az álló Dantét ábrázolja

Egykor mi is majd így fogunk megállni,
mint ez a kőben szenvedő alak.

Leroskadó, merev ívek csodái,
síró tagok, jajongó vonalak.

Így meredünk meg bánatunkba halkán,
mikor az égre-ordítás kevés.

A fájdalom ez, néma, mozdulatlan,
a végtelenbe beledermedés.

Az önmagába fúló néma Kín -
az űs Szükség a végzet partjain -
hátrálni nem tud s nem előremenni.

Önroncsain bús diadallal áll,
s nincs fogcsikorgatás – és nincs halál -
nincs békülés – és nincs könny. Ez a Semmi.

A szőke nő portréja

Csitt – fel ne keltsétek. Hisz alszik, alszik.

Bús boldogságát eltemette rég.

Fekete csipkén picic arany szív.

Úgy nyújtja ki sápadt-arany fejét.

Alvó szemében megholt, égi átok.

Békébe fáradt bánat borúja.

Miért ezek a halk szomorúságok?

Ki tudja, mért a fátylas gyászruha?

Csitt, csitt – a kacagása oly merengő,

a szava halk, ezüstös mise-csengő,

nincs szívtelenebb és nincs szomorúbb.

Ha cseng, ha zeng, térdére hull a szépség,

s ő mint hatalmas aranykoszorút,

némán viseli gögös szőkeségét.

Vénség

Nem így képzeltem. Furcsa, csúnya szörnyet
gondoltam én és fáradt öreget,
aki köhögve a botjára görnyed
s hátán a régi rózse integet.
De most, hogy itt van, még százszorta szörnyebb,
mint a mesébe, néma és meredt,
majdnem derűs és kedves, azzal öl meg,
hogy vár az íróasztalom megett.
Mert ennyi csak: ha eljön a tavasz,
megismerem, hogy mindig ugyanaz,
s belényugodtam, hogy a láz elillan.
Nem sírok, ha az esték holdasok,
és néha, hogyha éjjel olvasok,
kissé homályosabban ég a villany.

Áldott szegénység

Áldott szegénység, te szelíd, te tiszta,
elhagytál, s én is, jaj, elhagytalak.
Most úgy idézlek, mint a spiritiszta,
éhes, sovány és légies alak.
Mert úgy szerettél, hogy rajongva vissza-
hívlak, te bátor, rongyos és szabad,
ki keserű poharát daccal issza
s tűzzel fakadnak száján a szavak.
De merre vagy? Most tán még mostohábban
élsz egy sötét és vak diákszobában,
olcsó szivart rágsz, vagy tán verset írsz?
Vagy tán fekéllyel fekszel a szemétben,
vagy mit se várva, ifjan és setéten
az asztalodra ráborulva sírsz?

Az átkozott házban

1

Jaj, jaj, micsoda bánat ez.
Ki hagyta rám, ki hagyta rám?
Úgy vesz körül, mint néma ház
s már ki se nézek ablakán.
Már ki se nézek ablakán,
ezen az átkos ablakon.
Az ablaka könny, csupa könny,
s e ház, e ház a fájdalom.
E ház, e ház a fájdalom,
nem is megyek innen tovább,
és szeretem únt képeit
és bágyadt, barna bútorát.
Sok bágyadt, barna bútorát,
amelybe lassan átfolyok,
mint este, ha bezárkozunk
és leeresztjük a rolót.

2

Úgy fekszem itten most az ágyon,
mint egy rossz, összekötött ördög.
Kényszerzubbony nekem a sorsom
és benne esztelen dühöngök.
Megátkozom a születésem,
szájaskodó, zavart szavakban,
s szivemben egy égigsötétlő,
égigsötétlő, szörnyű kard van.

3

És néha úgy beszélek már magamról:
Ő szenved itten és Ő elmegy innen;
és néha látok még egy régi képet,
egy idegen arcot a szemeimben.
És néha látom: hogy megy Ő az utcán

lógó karokkal, s mondom: vége, vége.
És néha látom: hogy búsul magában
egy kiskávéház piszkos éjjelére.
És néha megsiratom özvegy ágyát -
hajnalban az ágy, mint egy pihenő sír. -
És néha szólok: Ó nyugodni tért már,
és mondom: Ó bánt engem s mondom: Ó sír.

Az ellenség

Én tettem ezt. Hogy most leestem,
és szemfedő vár és kereszt.
Azt mondom innen mégis: ámen.
Magam ura, én tettem ezt.
Szörnyű veréssel vert az isten,
de ellene nem vétkezem,
szörnyebben az istenverésnél
vert öngyilkos, bús két kezem.
Vert a kezem és vert a szájam,
szivem korbácsa és nyila.
Néha úgy keltem magam ellen,
mint egy cudar haramia.
Most itt vagyok. A bús határnál,
és sorsomat bennem keresd.
Mondd: ámen, övé a koporsó.
Mondd csöndesen: ő tette ezt.

A magyar romokon

Jaj, merre menjek?
Jaj, merre nézzek?
Jaj, mit rebegjek?
Jaj, mit hazudjak?
Jaj, tán loholjak?
Jaj, tán feküdjek?
Jaj, miért akarjak?
Jaj, miért pihenjek?
Jaj, régi kertünk?
Jaj, versek álma?
Jaj, drága fajtám?
Jaj, bús vidékem?
Jaj, hogy sziszegjek?
Jaj, hogy üvöltsek?
Jaj, hogy kígyózzak?
Jaj, hogy harapjak?
Jaj, hol az arcom?
Jaj, hol a múltam?
Jaj, hol az ágyam?
Jaj, hol a sírom?

Szénrajz

Most gondolok az őszi vándorokra,
kik az országúton sóhajtva mennek,
hátukon egy batyúval, tántorogva,
vágyuk feszítve a vak végtelennek.
Eső szitál és hervad már a nyárfa,
csak pár levele inog még fehéren
a holt gallyon, oly búsan, mint az árva
halott mellén a vitézségi érem.
Minek is élni? Halni már a célja,
elég, elég volt küzdeni idáig.
A tompa csöndből hallani alélva
az elvonult nyár aranytrombitáit.
Ki tegnap állt, az fekszik most a földön,
és sírni is erőtelen ezentúl.
Köröskörül a köd akár a börtön,
a hangtalan és ájult őszben elnyúl.
De jajgatnak sírjukban a halottak,
kik élni vágytak volna, jajveszéklő
szóval kiáltanak és felzokognak.
Tiértetek bor... álom... pálma... szép nő...
Itt járnak ők sötét, halálra sértett
arccal közöttünk és rázzák az ajtót,
bitangoló sok millió kísértet,
a sírból az élet felé sohajtók.
A katona tanyák körül bolyong most,
hol rózsaszín láng ég, az arca sápadt,
csak nézi az égboltot, a borongóst,
szíve üres, tarisznyájába bánat.
Hideglelős szemét feszíti tágra,
és óriás fantasztikus alakja,
amint reámered e bús világra,
s lelkét, szegény lelkét a semmi lakja.
Az ablakon lesi, amint a polgár
dunyhák között vetkőződik az ódon
hálószobában, puffadt vánkosoknál,
s libeg-lobog gyertyája furcsa módon.

Hol az ő ágya? Hollók, éji varjak
kárognak útján, gyengelábu, részeg,
és átkozódva búsan tovaballag,
mint a középkori lándzsás vitézek.

Óda

Székfoglaló a Petőfi Társaságban

E dobogón roppant neved köszöntöm
Petőfi Sándor, én, az új poéta,
szegényes kincseim lábadozó öntöm,
s hívom emléked, mely ma újra néma.
Szóljon neked, ki biztos erő vagy,
e tétova és új-ideges ének,
s halld meg szavát a szomszédból jövőnek,
az alföld árva, koldus gyermekének.
Kezembe nincsenek arany kalászkok,
se víg pipacs. Mind elhervadt, mi termett.
Vetésem a hold zöld vizében ázott,
s egy vak szobában sírtam, mint a gyermek.
Nap sem sütött rám. Mérgek és vad álmok
igéztek engem az alföldi porban,
a bús vidéken és a betegágyról,
az orvosságról és lázról daloltam.
Ám nagyapám, ki honvédszázados volt
és verekedett a császári haddal,
még látta arcod és hallotta hangod
tűzben remegni, amikor a vad dal
fölreszketett és még mesélt felőled
olyant, amit mi álmodni se tudnánk,
mély téli estén, a gyerekszobában,
mikor a findzsán reszketett a rumláng.
Így látlak én még mostan is. Hatalmas,
kiben az élet vére tüzesen vert,
ifjú, kiben a magyar ég tetőzött,
és meghaltál és nem láttad a tengert,
elnémulok, csak hírmondód idézem,
a nagyapám árnyát e törpe, kalmár,
sötét időben, aki még szabad volt
s dacolni is mert, régi forradalmár.
Ő is bolyongott, hosszan számkivetve
az óceán hullámának eredvén,
negyven napig vergődött új hazába -

szegény emigráns – rozoga dereglyén.
És sírt, hogy a newyorki kikötőbe
hajók tolongtak és nem várta senki,
a kéményerdő rámeredt sötétén,
lármázott a víz és rohant a yankee.
Aztán tíz évig élt így. Kosztolányi
Ágoston itta könnyeit hiába,
szeneszsákot cepelt a vad Newyorkba,
selyemre festett Philadelphiába.
Göndör fejét ereszté este búnak,
és arra gondolt, vajjon haza ér-e,
gondolt reánk, kik még meg sem születtünk,
az unokái távoli fejére.
Mert azt akarta, ott a tengeren túl,
hogy ne legyen rongyember soha többet,
és unokája, ki költő leend majd,
magyarul áldja az eget s a földet.
Most íme, éneklek őróla, híven,
ki homlokod láthatta glóriásnak,
s emléket állítok a kedves aggnak,
ki szenvedett, s tenéked, óriásnak.
Méltatlan költő, én, ki a neveddel
e pillanat tűzében összeforrok,
ereklyéim adom, mik megmaradtak
a gyermekkorból s könnyeimtől forrók.
Iker nevetek fontam koszorúba -
két drága honvéd – az én új dalomba:
és a küszöbön várom, hogy megilless,
alázatosan, a porig hajolva.

Anyák

Már a szemük oly szörnyü nagy,
hogy megijed, ki belenéz,
s szemük alatt sovány gödör,
amelybe rémek alszanak.
Oly vékonyak, akár a rongy,
tejadó mellük elapadt,
könnyes szemük kiszáradott,
kezük, mint a kardpenge oly
éles, határozott, kemény,
s uruk sóhajtva néz reá,
a kézre, amely puha volt,
az álmok lágy párnája volt,
s nem ismeri fel a kezet.
Nem is nők többé, férfiak,
álmos, sebesült katonák,
fejükön fekete sisak,
a szenvedés, a vassisak.
Mind egyformák ők: az anyák.
S ha lenne egy találkozás,
leülnének a földre ők,
a föld anyái szeliden.
S azt mondanák: igen, igen.
Bólongnának: igen, igen,
vádolnának: igen, igen.
Így csak járkálnak szótlanul,
s nem tudják merre, mért, hová,
nem tudják soha, mi a hír,
nem tudják, éj van-e, nap-e.
Csak néha emelik kezük,
hogy megállítsák, ami megy,
a szörnyűséges valamit,
miről remegve hallanak,
ha ujságot olvas uruk.
Csak néha kelnek fel búsan,
ebédidőn, s berontanak
oda, hol a fiuk lakott,

s az üres ágyba keresik
eltávozott kislányukat,
az üres égbe keresik
az istent, aki nincs sehol.

Ideges rímek

Reménytelen,
ki él, az mind reménytelen,
csak könnye van, teménytelen.
Ezt dúdoló,
egy téli éjjel dúdoló
s szorítom ájult homlokom.
Mit sírjak én?
E vad kornak mit sírjak én?
Mit jajgassak, mit írjak én?
Száz év se kell,
még annyi se, száz év se kell,
sírunkon a szél énekel.
Ki könnyet ont,
bíbor vért, halvány könnyet ont,
egyforma lesz, mind görbe csont.
A katona,
vidám polgár, bús katona,
nem tudja, mért járt itt, soha.
A versiró,
cenzor, szedő és versiró
aludni fog, s aludni jó.
Menj, árva, zord,
szegény dalom, te árva, zord,
dalold a semmit és a port.
Reménytelen,
ki él, az mind reménytelen,
csak könnye van, teménytelen.

Gyászkar

Megölték őt. Megölték.
Nagyhangon elkiáltom
világnak, embereknek,
hegyeknek és folyóknak.
Megölték őt. Megölték.
Gyászolni így tudunk ma.
Ordító fájdalommal,
elbóduló szavakkal,
elbóduló haraggal.
Mert jaj, nem azok ölték,
kiket szegényke látott,
hogy a földet harapta,
és verte azt a földet
irtózatos ököllel,
mely nem lehet övé már.
Mert jaj, nem azok ölték,
kiket szegényke gondolt,
hogy életét kereste
rövidlátó szemével,
úgy mint a kertje földjén
szemüvegét kereste.
Mert jajjaj, mások ölték,
kiket sohase látott.
Mert jajjaj, mások ölték,
kiket sohase ismert.
De én ismérem őket,
én tudom, mit csinálnak,
én tudom, merre laknak,
én tudom, hogy mit esznek.
Bujakór koszorúzza
a homlokuk pirossal,
és verje meg az Isten
őket sokféle jóval,
élettel, hosszú-hosszú
évekkel, pénz sokával,
ásító unalommal.

Hadd tolják őket édes
ringású párna-széken,
és tágranyilt szemükben
halkan égjen a téboly.

Könnyek koldusa

Én voltam egykor szent edény.
A fájdalom lakott szivemben,
s a boldogok
poétának neveztek engem.
Mostan vagyok koldus, szegény,
mert elveszett, mi az enyém volt.
S a könny, a könny
a nagyvilágra szerteszétfolyt.
Zokognak a föld kerekén,
mindenki sír, mindenki költő,
vak jajgató,
fájdalmát az égig üvöltő.
De legnagyobb jaj az enyém,
ki állok itt e bús özönben,
sírók között,
s nincs semmi búm és semmi könnyem.

Magyar költők sikolya Európa költői- hez 1919-ben

Oly mélyre estünk, hogy nem hullhatunk már,
nincs is magas és nincs számunkra mély.
Anyánk nyelvén sikoltunk a világhoz,
mi lesz szívünkkel és mi lesz szavunkkal,
ha jó az éj?

Ti messze költők, akik távol innen
emelkedtek az Isten szívihez,
mi földön ülünk már s szavak hamúját
kapargatjuk, és fölzokogva kérjük,
mi lesz, mi lesz?

A versünk is már csak segélysikoltás,
mely ki se hat a tűzön-poklon át,
mint gyöngé csecsemőé, kit megölnek,
és mint a szűzé, akit meggyaláznak
a katonák.

(Megj. 1919. márc. 16.)

Rapszódia

Nincs, ahova hazatérjek,
ténfergek, mint a kísértet
éjszaka.

Süt a napfény, mégse látnak,
a magyar a nagyvilágnak
árvája.

Megy az élet, jó az élet,
ebek vagyunk és cselédek,
bolondok.

Jajgatok, de nincs, ki hallja,
vizes a kalapom alja
a könnytől.

Jaj, ha szám egyet kiáltna,
kitűzném a kapufára
szívemet.

Csak csöndesen, szívem aludj,
jó nekem így, jó nekem úgy,
akárhogy.

Így végezték bús hatalmak,
olcsó víz a magyar harmat,
sárba hull.

Mit bánják ők? Nevetnek ők,
várnak akácos temetők
mireánk.

Édesanyám, minek szültél?
Elhervadtál, megőszültél
hiába.

Ima harc előtt

Belőlem majd bús lobogó lesz,
mit összetép idők viharja,
emlékemet is elsodorja,
s nem kísér lárma, suttogó nesz.
Belőletek lesz cafra dísz tán,
bankár-kisasszonyoknak éke,
de az enyém, a jó, béke,
a becsületnek gyolcsa, tisztán.
Mert odaadtam mind a kincsem,
szivem jobbik felét a nőnek,
felét zálogba a jövőnek,
és a kezembe semmi sincsen.
A sorsomat adtam agyarnak,
fognak, körömnek és tusának,
s mindent a földgömb koldusának,
a vak mártírnak, a magyarnak.
Ő az Apa, a mondhatatlan,
a Nemző, aki sír a földön.
és most, mit kaptam tőle kölcsön,
az életet is visszaadtam.
Csak gyűjtsa más reá a tűzvészt,
én sírva borulok nyomába,
csörgesse a rongy és a gyáva
a hírt, ezt a harminc ezüstpénzt.
Nyirettyűjük mások rikassák,
úri szalonba, úri bálon,
én titkos arcod látva-látom,
fajom, mert föld vagy, vér, igazság.
Belőlem majd bús lobogó lesz,
mit sárba dobnak, elfelednek,
árnyéka eltűnő nevemnek,
de becsületbe bukni jó lesz.

Szonett az öreg királyról

Mily meghatottan gondolok ma rája,
hogy nyavalyatörősen és bután
fekszünk a sárban, annyi könny után,
s szájunk a tébolyt és jajt kiabálja.
Ezüstösen hullt a tél zuzmarája,
öregapóként ült nagy trónusán
az agg király, mi kávéztunk Budán,
s a végtelen békére nyílt a pálya.
Én akkor voltam boldog. Aranyak
bújtak rongyos zsebembe hallgatag
és fájt az élet, a rejtélyes-édes.
Diadalmas tűzével vert a nap.
Sírtam, daloltam lombos kert alatt,
mert költő voltam és huszonöt éves.